

การวิจัยนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และเงื่อนไขทางสังคม วัฒนธรรมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว ทำการศึกษาในพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านไร่อ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ช่วงเวลาดังกล่าว ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงมิถุนายน 2547

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือการศึกษาเชิงคุณภาพหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การสนทนาตามธรรมชาติ การประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิค AIC ตลอดจนการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษานี้ คือ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ

ผลการศึกษาพบว่าเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพ 2 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสุขภาพ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นศูนย์เด็กเล็ก น้อยและส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมหลักทั้ง 2 ระดับ มีความแตกต่างกัน โดยผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็ก มีส่วนร่วมหลักในการจัดการปัญหาสุขภาพ ในขณะที่ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการพัฒนาเด็ก และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมหลักในการพัฒนา เป็นศูนย์เด็กเล็กน้อยและส่งเสริมสุขภาพ ทั้งนี้ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ใน 3 ขั้นตอน คือ 1.การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหา 2.การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา และ 3.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม โดยระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาจัดอยู่ในระดับของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ระหว่างขั้นของการได้เข้าร่วมเป็นภาคีกับรัฐ และการได้รับมอบอำนาจ

เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ฤดูกาล/ช่วงเวลา/ปฏิทินชุมชน, ทูทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็ก, ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม, นโยบายภาครัฐ และ ทูทางสังคมของผู้วิจัย

จะเห็นได้ว่า การใช้กลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อการพัฒนาศักยภาพ และทักษะของประชาชน/ชุมชน ในการควบคุมและจัดการปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพ ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน /ชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

The purpose of this research was to study the process of development of a health promotion program with community participation and the socio-cultural factors which influenced the process. This research was conducted in Ban Rai-Oi preschool development center, Mae Chai district, Phayao province, Thailand, during a 6 month-interval between January and June 2004.

It was a participatory action research involving members of the community such as parents, child caretakers, the committee in charge of child development center, community leaders and government authorities from the Interior Ministry, Public Health Ministry and Educational Ministry. Data collection was obtained through direct observation, participation observation, informal interview, focus group discussion, a community workshop and studying reports of secondary data.

The research showed that the process of health promotion progress at 2 levels, participation in the management of health problems and participation in developing a livable and healthy pre-school. With the exception of child caretakers, who participated at both levels, different people participated at each level. On the first level, parents and child caretakers were the main participants. On the second level, the main participants were child caretakers, the committee in charge of child development center and community leaders.

Time permitted study of only three of the five categories of participation in health promotion development; 1) problem identification and cause analysis, 2) planning, and 3) implementation. Participation was found at the level of degree of citizen power between the delegated power step and the partnership step. Socio-cultural factors which influenced the process of developing health promotion were: season/ situation/ activity schedule of the community, social capitals, belief/ attitude/ value, government policy and social capitals of the researcher.

Health promotion is the process of enabling people to increase control over, and to improve, their health. This research was to encourage the members of the community to learn by themselves and to build the opportunity for them to participate in the development of a health promotion process which is can sustain development of their health in the future.